

ТРИТЕ ДЪЩЕРИ НА ЕВА

ЕЛИФ ШАФАК

Превод от английски език

КРАСИМИРА АБАДЖИЕВА

ЕГМОНТ

ЕГМОНТ

Всички права запазени. Нито книгата, нито части от нея могат да бъдат възпроизвеждани под каквато и да е форма.

Оригинално заглавие *Havva'nın Üç Kızı*

Copyright © Elif Shafak 2016

Преводът е от английски език по изричното желание на авторката.

Превод Красимира Абаджиева

Редактор Десислава Недялкова

Коректор Павлина Върбанова

Илюстрация на корицата Jordi Salvany

Based on the original design of *Circulo de Lectores*

Издава „Егмонт България“ ЕАД

1142 София, ул. „Фритъф Нансен“ 9

www.egmontbulgaria.com

Отпечатано във „Фолиарт“ ООД, гр. Добрич, 2017

Тираж: 10 000 бр.

ISBN 978-954-27-2070-6

*Кой би се отзовал, повикан с чуждо име?
Ридах аз дълго, че не виждаше
как чакам Го с разтворени ръце.
Но в нощ една научих тайна.
Зованото от мене име Господ
може би не беше Негово,
а само псевдоним.*

*Рабия,
първата суфи светица, Ирак, VIII век*

ПЪРВА ЧАСТ

ЧАНТАТА

Истанбул, 2016 г.

В един обикновен пролетен следобед, безкраен и задушен като всички пролетни следобеди в Истанбул, тя усети, че в душата ѝ зейва бездна и е способна да убие някого. Винаги беше подозирала, че дори и най-кротките и мили жени са склонни към насилие, когато са стресирани. Знаеше, че не е нито кротка, нито мила, затова смяташе, че потенциалът ѝ да губи контрол е значително по-голям. „Потенциал“ е подвеждаща дума. Преди всички твърдяха, че Турция има голям потенциал, а видяхме какво стана... Успокояваше се с мисълта, че в крайна сметка и нейният тъмен и пагубен потенциал ще се окаже безполезен.

За късмет Съдбата, тази добре запазена извечна плоча, на която е изписано всичко минало и предстоящо, я пазеше от погрешни действия. Живееше достоен живот. Не беше навредила на никое човешко същество, не и унижено, поне в последно време, като изключим безобидните кляку и одумвания по чужд адрес, които, изглежда, не бяха голям грях – в противен случай бездните на ада щяха да се пръскат по шеговете от прегрешили. Единственият огорчен от нея вероятно беше Бог, а Той, макар че беше силно докучлив и прочут

със своенравие то си, никога не се засегна. Да нараняваш и да бъдеш нараняван е присъщо на хората.

В очите на семейството и приятелите Наспери Налбантоглу, или Пери, както ѝ викаха всички, беше *добър* човек. Участваше в благотворителни акции и в кампании в помощ на болните от алцхаймер и на бедните семейства, прекарваше часове в старчески домове, за да участва в турнири по табла, където нарочно губеше, разнасяше храна на плодовитите улични истанбулски котки и често плащаше сметките за кастрацията им, редовно присъстваше на училищните представления на децата си, устройваше изискани вечери за шефа и колегите на мъжа си, постеше през първия и последния ден на Рамазан, като прескачаше другите дни, а на всеки Байрам даваше курбан с кърносана овца. Никога не хвърляше боклуци на улицата, не се пререждаше в супермаркета и не повишаваше глас – дори когато се държаха лошо с нея. Прекрасна съпруга, прекрасна майка, прекрасна домакиня, прекрасна гражданка и прекрасна модерна мюсюлманка – такава беше тя.

Като талантлив шивач времето беше съшило без видими ръбове двете платна, с които бе обвит животът ѝ: в едното бе втъкано онова, което хората мислеха за нея, а в другото – онова, което тя мислеше за себе си. Представата на хората за нея и себевъзприятието ѝ се бяха слели в едно и вече ѝ беше трудно да различи какви са хорските очаквания за нея и колко от всичко това е по нейна воля. Понякога я обземаше непреодолимо желание да грабне кофа със сапунена вода и да измие улиците, площадите, правителството, парламента, бюрокрацията, като пътъом изплакне някоя и друга уста. Мръсотията беше навсякъде. Имаше толкова много счупено за поправяне и толкова много грешки за коригиране. Всяка сутрин, на излизане от къщи, тя въздишаше и се надяваше, че с дъха си ще прогони боклука от предишния ден. Макар да поставяше под въпрос съвършенството на света и да не преглъщаше неправдите, тя

беше решила преди няколко години да е доволна от онова, което има. Затова беше изненадана, когато един съвсем обикновен, невзрачен ген Пери, почитана, уважавана и на трийсет и пет, се улови, че се взира в бездната в душата си.

След време се успокояваше, че за случилото се онзи следобед виновен е бил трафикът. Боботещ, тътнещ, кънтящ, той напомняше бойните виковете на хиляди воители. Целият град приличаше на гигантски строителен обект. Истанбул се беше разраснал неугържимо и продължаваше да расте – издута златна риба, погълнала повече от необходимото, но все такава лакома. Когато си спомняше за ужасния следобед, Пери си повтаряше, че ако не беше безнадеждното улично задръстване, веригата от заспали в паметта ѝ събития никога нямаше да се задвижи.

Пълзяха по улицата, частично блокирана от обърнат камион, притиснати сред превозни средства от всякакъв калибър. Пери потупваше с пръсти по кормилото и сменяше програмата на радиото през няколко минути, а дъщеря ѝ седеше отегчено до нея със слушалки на ушите. Като вълшебна пръчица в ръцете на зла вещица, трафикът превръщаше минутите в часове, хората – в грубияни и оскъдно благоумие – в лудост. Това беше нормално за град като Истанбул, който разполагаше с колкото искаш време, грубияни и лудост. Един час повече или по-малко, един грубиянин в повече или един луд по-малко – идваше момент, когато всичко това беше без значение.

Безумието вилнееше по улиците като опияняваща дрога във вените. Всеки ден милиони истанбулци погълщаха поредната доза, без да осъзнават, че откачат все повече. Вместо да споделят хляба, те предпочитаха да споделят умопомрачението си. И това им се струваше напълно нормално. С други думи, цареше повсеместна липса на разум: ако достатъчно много очи гледат една и съща халюцинация, тя се превръща в

истина; ако достатъчно много хора се смеят на едно и също нещастие, то придобива облика на забавна шега.

– Престани да си гризеш ноктите! – избухна Пери. – Колко пъти трябва да ти казвам!

Дениз свали много бавно слушалките.

– Ноктите са си *мои*! – заяви тя и отпи от картонената чаша между сегалките.

Бяха се отбили в „Старбюрек“, турска верига кафенета, която беше неколkokратно съдена от „Старбъкс“ заради логото, менюто и подобното име, но продължаваше да съществува благодарение на вратичките в закона. Пери си избра гитично лате, което изпи набързо, а дъщеря ѝ си взе голямо франучино с шоколадови пръчици и сметана. Дениз отпиваше бавно, глътка по глътка, като малко, болно птиче. Слънцето се топеше на хоризонта и последните лъчи боядисваха покривите на схлупените къщи, куполите на джамиите и прозорците на небостъргачите в еднакъв приглушено ръждив нюанс.

– А това е *моята* кола! Пускаш нокти и кожички по пода!

Пери съжали в мига, в който го изрече. *Моята кола!!!* Как може да се каже такова ужасно нещо на едно дете! На когото и да било всъщност. Да не би и тя да е станала една от онези отвратителни материалистки, чието самочувствие и място в обществото се основава на вещите, които притежават? Дано не.

Дъщеря ѝ не се засегна, а само сви слабичките си рамене, загледа се навън и ожесточено захана следващия нокът.

Колата се придвижи няколко метра, спря и спирачките изсвистяха. Беше реиндж ровър с цвят *монтекарловско синьо* според каталога на гилъра. Другите предлагани цветове бяха: *давоско бяло, ориенталско драконово червено, саудитско пустинно розово, гланцово ганайско полицейско синьо и матово индонезийско военно зелено*. Пери недоумяваше, с присвити устни и поклаща-

не на глава кой беше измислил тези имена и дали шофьорите бяха наясно, че скъпите, елегантни коли, с които се перчеха, са с цвета на полицейските униформи в Гана или на пясъчните бури в Сахара.

С такъв или онакъв цвят, Истанбул гъмжеше от луксозни коли, като много от тях изглеждаха някак ненамясто – приличаха на родени за хубав живот расови кучета, които са останали без дом и обикалят улиците. Състезателни кабриолети, които ревяха гневно в опит да наберат скорост, офроудъри, които дори и с вещи маневри не успяваха да се вмъкнат в миниатюрните паркоместа, ако случайно имаше някое свободно, скъпи лимузини, които можеха да се видят само в далечни страни и телевизионни реклами.

– Четох, че е най-ужасният в света – каза Пери.

– Кой?

– Трафикът в Истанбул. По-зле и от Кайро, представяш ли си. Дори и от Делхи!

Не че беше ходила в Кайро или Делхи, но като много граждани на Истанбул тя твърдо вярваше, че градът ѝ е по-цивилизован от тези отдалечени, диви и пренаселени места. Всъщност „отдалечени“ беше относително понятие, а „диви“ и „пренаселени“ съвсем подхождаха на Истанбул. Но пък градът граничеше с Европа. Тази близост означаваше нещо. Европа беше на един хвърлей разстояние и Турция беше подпряла вратата ѝ с крак, напираше с всички сили, но пролуката беше толкова малка, че колкото и да се напъваше и да извиваше тяло, не можеше да се промуши. В същото време Европа натискаше все повече от другата страна.

– Яко! – възкликна Дениз.

– Кое му е якото? – учуди се Пери.

– Ами поне за едно нещо да сме на първо място!

Ето такава беше дъщеря ѝ напоследък – каквото и да кажеше, Дениз беше на противоположното мнение. Колкото

уместни и логични да бяха думите на Пери, дъщеря ѝ ги приемаше с враждебност, граничеща с омраза. Пери разбираше, че тринайсетгодишната Дениз е в деликатна възраст и искаше да се откъсне от въздействието на родителите си и най-вече от влиянието на матерфамилията. Разбираше това. Само не можеше да си обясни гнева ѝ. Никога, дори в галечните си тийнейджърски години, не беше изпитвала кипящата ярост на Дениз. Беше минала през пубертета с детинско недоумение и дори наивност. На възрастта на дъщеря си беше съвсем различна, макар че тактичността и съпричастността на майка ѝ трудно можеха да се сравнят с нейните. Странно, но колкото повече се измъчваше от непонятните избухвания на дъщеря си, толкова повече се гразнеше на себе си за това, че не се е ядосвала достатъчно на своята майка.

– Когато станеш на моите години, няма да имаш нерви за цялата тази лудница – промърмори тя.

– Когато станеш на моите години! – иронизира я Дениз. – По-рано не говореше така.

– Не говорех, но нещата стават все по-зле.

– Не е вярно, мамо! Ти сама се правиш на по-стара. Говориш като по-стара. Виж само как си се облякла.

– Какво ѝ е на роклята?

Дениз замълча.

Пери погледна лилавата си копринена рокля и шифонения жакет с бродерия и мъниста. Беше ги купила от един бутик в нов, бляскав мол, който като бебе в утроба се беше наместил в по-голям мол. Тоалетът беше госта скъп. Не скри изненадата си от цената и продавачката се подсмихна, сякаш искаше да каже: *Ами като не можеш да си го позволиш, какво търсиш тук?* Снизходителното ѝ отношение нервира Пери и тя заяви: „Ще го взема“. Сега обаче забеляза, че цветът не е хубав, а роклята я стяга. На неоновите лампи в магазина лилавото

излъчваше увереност и самочувствие, но на дневна светлина изглеждаше крещящо и претенциозно.

Напразно се ядосваше, тъй като нямаше време да се прибере и преоблече. Вече закъсняваха за вечерята в огромната крайморска къща на един неимоверно забогатял през последните няколко години бизнесмен. Бързото замогване не беше нещо необичайно. Истанбул избилстваше от бедни и новозабогатели хора, както и от такива, които копнееха да се озоват от първата във втората категория с един бърз скок.

Пери не обичаше да ходи на вечери. Те продължаваха до късно и на другия ден страдаше от мигрена. Предпочиташе да си е у дома и да потъне в някой роман до среднощ – четенето беше нейната връзка с вселената. Ала усамотяването беше рядка привилегия в Истанбул. Винаги възникваше някакво изключително важно събитие, което да посети, или неотложно социално събиране, на което да присъства, сякаш културните ивенти бяха дете, страхуващо се от самотата, и всеки трябва да е сред компанията на други хора. Безкрайни забавления, огромни количества храна, политика, пури... Обувки и рокли, но преди всичко дизайнерски чанти. Жените парадиреха с чантите като с трофец, завоювани в далечни битки. Никой не можеше да каже кои са оригинални и кои фалшиви. За да не бъдат забелязани, че купуват ментета, дамите от истанбулската средна и висша класа не ходеха в съмнителните магазини във и около „Капалъчаршъ“, а канеха търговците в домовете си. Ванове, пълни с „Шанел“, „Луи Вюитон“ и „Ботега Венета“, с тъмни прозорци и калци, нечетливи табелки с номера (макар колите да бяха чисти и излъскани), сновяха между богаташките квартали и влизаха в гаражите през задните порти като в криминален филм ноар. Плащаше се в брой, без касови бележки и без въпроси. На поредната сбирка дамите взаимно оглеждаха тайно чантите си, за да видят

гали марките са оригинални, или изкусни фалшификати. А това предполагаше взиране. Голяма взиране.

Жените сканираха всеки детайл и търсеха както видимите, така и скритите недостатъци у другите жени. Остарял маникюр, някое и друго килце в повече, провиснал корем, устни с ботокс, разширени вени, целулит напук на липосукцията, побелели корени на косата, пъпки и бръчки под пластове пудра... Нищо не убягваше на проникателните женски погледи, които забелязваха и различаваха всичко до най-малките подробности. Колкото и безгрижни да пристигаха на събитието, струпването на твърде много жени на едно място постепенно ги превръщаше както в наблюдатели, така и в жертви.

Колкото повече мислеше Пери за предстоящата вечеря, толкова повече се ужасяваше.

– Трябва да се поразтъпча – каза Дениз, слизайки от колата.

Пери веднага запали цигара. Не пушеше вече повече от десет години, но напоследък носеше кутия цигари в чантата си и палеше при всеки удобен случай, макар че дърпаше само няколко пъти и ги загасяше. Всеки път хвърляше големите фасове с отвращение и с чувство на вина. Дъвчеше ментова дъвка, макар да не харесваше вкуса ѝ. Ако ароматите на дъвките бяха политически режими, за нея ментата винаги се отъждествяваше с тоталитарния, стерилен и жесток фашизъм.

– Мамо, не мога да дишам – оплака се Дениз, когато се върна в колата. – Нали знаеш, че цигарите убиват!

Дениз беше във възрастта, в която децата се отнасят към цигарите като към развилнели се вампири. В училище беше изнесла презентация за вредата от пушенето и беше изработила плакат с яркоцветни стрели „Дей-Глоу“, устремени от пакет цигари към отворен гроб.

– Добре, добре – кимна Пери и махна с ръка.

– Ако бях президент, щях да затварям родителите, които пушат до децата си. Сериозно!

– Рагвам се, че няма да се кандидатираш – каза Пери и свали прозореца.

Издуха гима и вятърът го понесе към отворения прозорец на спрялата до тях кола. Неизбежната близост на града... Всичко и всеки плътно един до друг. Пешеходците се носеха като едно цяло, пътниците на фериботите приличаха на саргели, а в автобусите и метрото прилепналите тела се блъскаха и бутаха в безтегловност, сякаш бяха спори на глухарче, носени от вятъра.

В съседната кола седяха двама мъже. Те ѝ се усмихнаха. Пери си спомни за Наръчника по патриархално възпитание за напреднали, в който пишеше, че ако жена издуха гим в лицето на мъж, това е знак за сексуална покана. Пребледня. Тя нерядко забравяше, че градът е бушуващо море с носещи се айсберги мъжественост, които трябваше да бъдат заобикаляни разумно и внимателно заради таящите се под повърхността опасности.

Жената не трябваше да гледа право в очите, а само навътре, към себе си, сякаш се взира в далечни спомени. Когато и където се налагаше, трябваше да свежда глава, за да създава недвусмислено впечатление за скромност. Това не беше никак лесно сред опасностите на градския живот, да не говорим за нежеланото мъжко внимание и сексуални подмятания. Женската бдителност беше задължителна навсякъде и по всяко време. Пери недоумяваше как може хем да си с наведена глава, хем да следиш какво става около теб. Тя хвърли цигарата и затвори прозореца с надеждата, че двамата в колата ще изгубят интерес. Светофарът светна в зелено, но нямаше никакво значение. Колите така и не помръднаха.

В този миг забеляза скитника по средата на улицата. Висок, дълъг, кльощав като вейка, с ъгловато лице и преждевременно набръчкано чело, с червен обрив на брадата и белеща се като юфка екзема на ръцете. Може би един от милионите

сирийски бежанци, побягнали от единствения живот, който познават, а може би местен турчин, кюрд, циганин или по малко от всичко... Колко хора в тази земя на безкрайни миграции и трансформации можеха да твърдят със сигурност и без да залъгват себе си – и децата си, – че произлизат от един-единствен етнос? Истанбул беше град на госта заблуди и измами.

Краката на скитника бяха в засъхнала кал, парцаливото му палто беше с вдигната и мръсна до черно яка. Той вдигна цигарата ѝ, по която имаше следи от червило, и запафка безгрижно. Погледът на Пери го обходи от устата до очите и забеляза, че мъжът я зяпа с любопитство. Позата му беше наперена и дори предизвикателна, сякаш беше актьор, който играеше скитник, доволен от представянето си и дори очакващ овации.

Оказа се, че Пери трябва да избегне вниманието на не един и двама, а вече на трима мъже. Обърна се рязко, бутна чашата с френутино, тя се обърна и заля скута ѝ.

– О, не! – извика тя, докато тъмното петно пълзеше по скъпата рокля.

Дъщеря ѝ подсвирна, откровено наслаждавайки се на нещастие.

– Е сега вече прилича на тоалет на откачен дизайнер!

Пери не обърна внимание на глумите ѝ и като се ядосваше на себе си, отвори чантата си – бледолилава съвършена имитация на „Бъркин“, с изключение на грешния наклон на ударението на „Ермес“. Турските търговци бяха майстори на фалшификациите, но хич не ги биваше в правописа. Извади носните кърпички, макар да си даваше сметка, че ако поупие петното, то ще стане още по-голямо. Както беше улисана, направи голямата грешка, която никой шофьор с опит в Истанбул не бива да допуска – хвърли чантата на задната седалка при незаключени врати.

С крайчеца на окото си забеляза някакво движение. Към колата се приближи слабичко момиче – просякинче на не повече от дванайсет години. Дрехите се вееха на слабичката му фигурка и то вървеше с протегнатата ръка, без изобщо тялото му да помръдва, сякаш се носеше по вода. Спираше пред всяка кола за десетина секунди и продължаваше към следващата. Може би беше преценило, че точно толкова време е необходимо за евентуалната проява на милосърдие. Състраданието никога не идва след размисъл – то е или спонтанно, или отсъства.

Момичето застана до рейндж ровъра, а Пери и Дениз автоматично извърнаха глави, все едно не я виждаха. Ала истанбулските просяци са свикнали да са невидими и са винаги добре подготвени. В мига, в който майката и гъщерята се обърнаха настрана, пред тях застана друго просякинче с протегнатата ръка.

За голямо облекчение на Пери светофарът светна зелено и колите се юрнаха като вода от градински маркуч. Тъкмо да натисне газта, задната врата се отвори и затвори с бързината на сгъваем нож. Тя зърна как чантата ѝ изчезва, и се развика:

– Крадци! Помощ! Откраднаха ми чантата!

Колите зад нея надуваха клаксони и напиреха да тръгнат. Беше ясно, че никой няма да помогне. Пери се подвоуми, но само за миг. С рязко и умело движение завъртя волана, качи колата на тротоара и остави аварийните светлини да мигат.

– Какво правиш, мамо?

Не отговори. Нямаше време. Видя посоката, в която изчезнаха децата и трябваше веднага да хукне след тях. Инстинктът ѝ подсказваше, че ако ги настигне, ще може да си върне това, което по право ѝ принадлежи.

– Мамо, да вървим! Това е само една чанта, при това мените!

– В нея има пари и кредитни карти.

Дениз се притесняваше и дори изпитваше срам. Не обичаше да привлича внимание и предпочиташе да се слее с тълпата – като капка сивота в сивото море. Бунтарството ѝ беше насочено единствено към майка ѝ.

– Не мърдай оттук! Заклучи вратите и ме чакай! Веднъж поне ме послушай. Моля те! – нареди Пери.

– Ама, мамо...

Без да мисли, ама изобщо без да мисли, Пери се втурна след просякинчетата, като забрави, че е на високи токове. Събу се и хукна боса. Вътре в колата гъщеря ѝ я гледаше с ококорени от почуда и ужас очи.

Следвана от хорските погледи, със зачервено лице и понесла тежестта на възрастта си, съпругата-гомакия-майка (на три деца) тичаше в лилавата рокля, а гърдите ѝ подскачаха лудо, но нищо не можеше да направи, за да ги спре... Въпреки това беше обзета от странно чувство за свобода, навлизайки в някаква безименна, забранена зона, тичаше с всички сили, прекоси пътя и се насочи към вътрешните улици сред подигравателния смях на шофьорите и пронизителното грачене на гларусите над главата ѝ. Ако се поколебаеше и намалеше ход дори за секунда, щеше да е потресена от онова, което правеше. Възможността да стъпи на ръждив пирон, счупена бирена бутилка или урина на плъх щеше да я ужаси. Ала Пери тичаше. Понесени от своя собствена памет и някак независимо от тялото, краката ѝ хвърчаха все по-бързо и по-бързо, напомняйки за времето в Оксфорд, когато в гъжг или нек тя тичаше по пет километра всеки ден.

Пери обичаше да тича. Но както много други радости в живота ѝ, тази също си беше отишла завинаги.

НЕМИЯТ ПОЕТ

Истанбул, 80-те години

Когато Пери беше дете, семейство Налбантоглу живееше на улица „Ням поет“, в квартал на по-бедната средна класа в азиатската част на Истанбул. Сред отлитащите дни от отворените прозорци се носеше букет от миризми на пържен патладжан, смляно кафе, топли питки и къкрещя яхния с чесън, като уханието се просмукваше навсякъде, промъкваше се през решетките на канавките и беше толкова силно, че утринният вятър се обръщаше и хукваше в обратна посока. Но жителите не се оплакваша. Те не усещаха специфичния мирис, осезаем само за хора от други квартали, които рядко се вясваха тук. Къщите бяха безразборно подредени и стърчаха като надгробни паметници в запустяло гробище. Наг всичко тегнеше пелена от отегчение, която се вдигаше само когато мамещите в някоя игра деца раздираха въздуха с виковете си.

За странното име на улицата се разказваха какви ли не истории. Някои казваха, че наблизко живял известен османски поет, който бил възмутен от малкото възнаграждение за изпратено в двора стихотворение. Той се заклел, че няма да продума, докато не бъде възнаграден подобаващо от султана.

„Не се съмнявам, че Владетелят на земите на Цезар и Александър Велики, Господарят на три континента и пет морета и Божията сянка на земята би възнаградил с безмерната си щедрост своя скромнен поданик. Ако ли пък не, това ще бъде знак, че стиховете ми са недостойни, и аз ще остана ням до деня на смъртта си. По-добре мъртъв, отколкото провалил се поет.“ Това били последните му думи, преди да се смълчи като среднощен сняг. Не го направил от суета. Той уважавал, боял се и се подчинявал на човека, когото смятал за свой господар. Но като представител на изкуството жадувал за повече внимание, хвалебствия и обич – е, няколко монети в повече щели да са добре дошли.

Когато историята на поета стигнала до ушите на султана, той бил развеселен от безочиюето му и решил да го възнагради. Като всички геспоти той също изпитвал смесени чувства към хората на изкуството. Не одобрявал непредсказуемостта и свободомислието, но пък се наслаждавал на присъствието им, стига да спазвали границите на приличие. Творците гледали необичайно на света, а това можело да е и забавно, освен когато не е. На султана му харесвало някои от тях да живеят в двореца, за да ги държи под око. Те имали свободата да казват онова, което мислят, при условие че не критикуват държавата, законите, религията, Всевишния и най-вече – суверена.

По ирония на съдбата, същата седмица, след заговор в сарая за свалянето на султана, той бил удушен с копринена тетиба, за да не се пролива благородна кръв, и на престола се възкачил най-големият му син. Както в смъртта, така и в живота, османците държали всеки да си знае мястото и всичко да се изпълнява според правилата. Особите с благородническа кръв били удушавани, крадците – обесвани, бунтовниците – обезглавявани, разбойниците по пътищата – набивани на кол, местните сановници – смазвани до смърт в огромни

хавани, а конкубините – хвърляни в морето в чували с камъни. Всяка седмица излагали отрязаните глави на стълбове край бесилките пред двора – ако в устата имало натъпкан памук, главата била на висш служител; ако пък имало слама, провиненият се бил от простололюето.

Поетът преценил, че ще бъде най-добре да остане верен на клетвата си, и живял в мълчание до последния си дъх.

Други разказваха различна версия на историята: когато поетът настоял да бъде щедро възнаграден, султанът се ядосал на наглостта му и наредил да отрежат, изпържат и разгадат езика му на котките в седем махали. Но нали бил изговарял много остри думи, езикът се оказал доста лютив – дори след като бил съгтовен с овча опашка и пресен лук. Котките избягали. Жената на поета видяла всичко през решетките на прозореца, събрала парченцата, съединила ги с игла и конец, оставила езика на леглото и излязла да търси лекар, който да го зашие в устата на мъжа ѝ. Да, но един гларус влязъл през прозореца, грабнал езика и отлетял. В това няма нищо за чудене, тъй като истанбулските гларуси ядат всякакви боклуци, без значение какъв е вкусът им. Птица, която може да изкълве и погълне очите на два пъти по-голямо животно, е способна да погълне всичко. Поетът така си и останал ням като риба. Вместо него над главата му кръжала бяла птица и гракала стиховете, които вече не можел да рецитира.

Каквато и да била истината за странното име „Ням поет“, къщата на Налбантоглу се намираще на тази стара сънлива уличка, чиито най-важни целомъдрия отразяваха трите агрегатни състояния. *Твърдо* – или с други думи, безпрекословно, крайно подчинение на Аллах и *имамите*. *Течно* – приемане на Божествената река на живота въпреки калта и затлачванията, които носи. *Газообразно* – пренебрегване на стремленията, тъй като в крайна сметка всички притежания и придобивки ще се изпарят яко дим. На улица „Ням поет“ съдбите бяха

предначертани и страданията неизбежни, включително и онези, нанесени от съседите при футболни свадни, политически препирни и бой на съпругите.

Къщата им беше на два етажа и червена като вишна. През годините беше боядисвана няколко пъти в цвят на зелени осолени джанки, кафяво орехово сладко и лилава туршия от цвекло. Налбантоглу живееше под наем на първия етаж, а хазиянът – на втория. Семейството не беше заможно – богатството е относително понятие, според различните стандарти за време и място, но Пери израсна без лишения. Те гождоха по-късно и подобно на всяко забавило се нещо се стовариха със страшна сила, като компенсация за миналото. Чак след време тя прогледна и видя несъвършенствата на семейството, в което беше израсла като обичана и закрияна гъщеря.

Пери беше най-малкото дете. Зачеването ѝ било голяма изненада, тъй като родителите ѝ вече имали двама сина тийнейджъри и според местните разбирания били твърде стари, за да имат още едно дете.

Всяко желание на закрияната и обгрижвана Пери беше не само удовлетворявано, а и предусещано, и тя прекара детството си в безметежно спокойствие. Въпреки това момиченцето долавяше в семейството напрежението, което се развихряше като буря, когато майка ѝ и баща ѝ бяха в една стая.

Те бяха несъвместими като таверна и джамия. Ядосаните им лица и гневните гласове ги оприличаваха не на влюбена двойка, а на противници в игра на шах. Двамата бяха настъпателни и със стратегия за следващия ход превземаха бойни кули, слонове и везири, устремени към крайна победа. Гледаха един на друг като на непоносимия тиранин в семейството и се надяваха един ден да кажат: шахмат, *шах манад*, край на владетеля! Брактът им беше дотолкова просмукан с взаимна

омраза, че не се нуждаеха от повод, за да се чувстват непрекъснато онеправдани или гневни. Пери беше много малка, когато осъзна, че любовта не беше и вероятно никога не е била причина родителите ѝ да са заедно.

Всяка вечер баща ѝ седеше на масата с *мезета* и бутилка *ракѝ*. Сарми с лозов лист, хумус, печени червени чушки, артишок със зехтин и любимата му салата с агнешки мозък. Ядеше бавно и опитваше всяко ястие като придирчив познавач, макар храната да беше необходима само за да не пие на празен стомах. Менсур обичаше да казва: „Аз не съм комарджия, не крада, не взимам подкупци, не пуша и не тичам след жените. Надявам се, че Аллах няма да ме накаже за тази малка слабост“. Обикновено прекарваше дългите вечери с един-двама приятели и обезсърчени от положението в страната обсъждаха политиката и политиците. Както повечето местни хора, те говореха най-много за нещата, които харесваха най-малко.

– По света хората пият различно – твърдеше Менсур, който на млади години беше пътувал госта като корабен инженер. – В демократичните страни пияният мъж пита: „Какво стана с любимата ми жена?“, а в недемократичните: „Какво стана с любимата ми страна?“.

По някое време гумите преминаваха в тонове – весели балкански мелодии, революционни песни от Черно море и накрая неизбежните анадошки балади за разбити сърца и несподелена любов. Като виещи се спирали на пушек се носеха турски, кюрдски, гръцки, арменски и шпаньолски песни.

Пери седеше в ъгъла със свито сърце. Чудеше се защо баща ѝ е толкова тъжен. Представяше си как мъката лепне и тегне като катран по погметките му. Не спираше да търси, но така и не намираше начин да подобри настроението му, макар че според мнението на всички в семейството тя беше любимката му.

От снимката в декоративна рамка на стената ги гледаше бащата на турците – Атамюрк, със сините си очи на златисти точки. Портретите на националния герой бяха навсякъде – Атамюрк с военна униформа в кухнята, Атамюрк с регингот в хола, Атамюрк с палто и калпак в спалнята, Атамюрк с копринени ръкавици и развяна пелерина в коридора. На националните празници и в гните на възпоменания Менсур слагаше знамето и снимката на великия турчин пред прозореца, така че всички да го видят.

– Ако не беше той, щяхме да сме като Иран – казваше той на дъщеря си. – Щях да пусна голяма брада и да си правя нелегално алкохол, докато ме разкрият и пребият с тояги на площада. А ти, душичката ми, макар и мъничка, щеше да си с чадор.

Приятелите на Менсур бяха учители, банкови служители, инженери и също така предани следовници на Атамюрк и принципите му. Те четяха, рецитираха и използваха всяко вдъхновение да пишат патриотични стихотворения, които си приличаха по ритъм и се повтаряха по същество, така че звучаха еднакво, като отекващо ехо. Въпреки това Пери обичаше да се мотае в хола и да слуша приятелското им бърборене, смяната на тона и ритъма на гласовете им, които се извисяваха с всяка следваща чаша. Гостите нямаха нищо против присъствието ѝ, а интересът ѝ към разговорите им сякаш ги подмладяваше и изпълваше с надежда за идното поколение. Тя седеше и пиеше портокалов сок от любимата чаша на баща си с изображение и цитат на Атамюрк: „Цивилизованият свят ни изпревари и ние нямаме друг избор, освен да го настигнем“. Пери обичаше да докосва гладката повърхност на порцелановата чаша и всеки път, когато си изпиеше сока, съжаляваше, сякаш заедно с него изчезваха и възможностите за приближаване към цивилизования свят.

Тя обикаляше гостите като йо-йо – пълнеше кофите с лед, изхвърляше фасовете от пепелниците, печеше филийки, не-

прекъснато имаше нещо за вършене, особено след като майка ѝ неизменно отсъстваше в подобни вечери. След като Селма сложеше мезетата на масата, със сподавена въздишка се оттегляше в стаята си чак до сутринта. А понякога дори и до обед или дори по-късно. Вкъщи не споменаваха гумата „депресия“. Селма обясняваше отсъствието си с *главоболие*. То я измъчваше години наред и видът ѝ беше изтощен, а очите притворени, сякаш примижаваше срещу ярка слънчева светлина. Слабо тяло – чист ум, така казваше Селма. А нейният беше толкова чист, че съзираше поличба и в най-малкото нещо: в гукащата гугутка на прозореца, във внезапно изгорялата електрическа крушка, в листенцето чай в чашата. Усамотена в стаята си, тя лежеше и се вслушваше във всеки звук. То нямаше и как да не чува всичко – стените бяха тънки като кори за баница. Всъщност между нея и Менсур имаше друга, издигната преди много години стена, която с всяка изминала година ставаше по-висока.

Селма се беше присъединила към група суфи последователи *тарики*, водена от красноречивия в проповедите и непоклатимия в убежденията си Юзюмбаз ефенди, или Гроздето, когото наричаха така заради безмилостното му отношение към най-малките прояви на ерес или идолопоклонничество, които „щял да стъпче като чепка грозде“. Не го притесняваше, че псевдонимът му навява мисли за правене на вино, а това беше грях, не по-малък от пиенето му, но проповедникът не се интересуваше толкова много от сочното грозде или бутилираното вино, колкото от самия акт на мачкане.

Гроздето оказва голямо влияние върху Селма. Тя спря да се ръкува с мъже и стоеше права в автобуса, ако преди нея на мястото беше седял мъж – та дори да беше станал, за да ѝ го отстъпи. Не носеше *никаб* като някои от най-близките си приятелки, но винаги беше със забрадка. Спря да харесва поп

музика и започна да я определя като упадъчна и с лошо влияние. Забрани да купуват и ядат всякакъв вид бонбони, снакс, сладолед, чипс, шоколадови изделия и дори храни с етикет *халал*, тъй като Гроздето споменал, че може да съдържа желатин, който пък може да съдържа колаген, а той от своя страна – свинско. Селма се ужасяваше от дотсега с каквото и да е свински екстракт и вместо шампоан ползваше чист маслинов сапун, почистваше зъбите си с *мисвак*, а вместо свещи палеше тонка масло с фитил. Отказваше да носи вносни обувки и съветваше всички да правят като нея, тъй като не се знаело дали използваното лепило не е направено от свински кокали. Сандалите бяха сигурна работа. И така, за смях на съучениците си, Пери ходеше години наред със сандали от камилска кожа и дебели чорапи от козя вълна.

В компанията на съмишленици Селма организираше излети до плажовете на и около Истанбул, за да убеждава жените по бикини да побързат да се разкаят, докато не станело късно да спасят душите си. „Всеки милиметър гола плът ще гори в ада.“ Раздаваха листовки с много правописни и граматически грешки, с изобилие на удивителни и липса на запетайки. Повтаряха безспир как Аллах не иска да вижда полуголите гъщери на Ева на публични места. Нощем вятърът носеше разкъсаните мръсни листовки по опустелите плажове, а гумите „прелюбодейство“, „светотатство“ и „вечно проклятие“ се въргаляха в пясъка като сухи водорасли.

Общителната Селма стана още по-приказлива и убедителна в желанието си да привлече повече хора – и най-вече съпруга си – към лоното на праведните. Менсур обаче нямаше никакво намерение да се променя и домът на Налбантоглу беше разделен на *нейна* и *негова територия*: *Дар ал-Ислам* и *Дар ал-хари*, или зона на подчинение и зона на война.

Религията се стовари в живота им като метеор и зейналата пропаст раздели семейството на два воюващи лагера.

По-малкият син Хакан беше дълбоко религиозен, краен националист. Той застана на страната на майка си. По-големият – Умут, се опитваше да потуши конфликта и известно време запази неутралитет, макар от думите и постъпките му да личеше, че е с леви убеждения. Когато най-накрая се обяви за левичар, се оказа, че е убеден марксист.

Пери беше в неудобната ситуация между чука и наковалнята – майка ѝ и баща ѝ се бореха да я привлекат на своя страна и съревнованието на възгледите нямаше край. Момичето се вцепеняваше от мисълта, че трябва да направи окончателен избор между безкомпромисната набожност на майка си и безкомпромисния материализъм на баща си. Пери беше от хората, които се стараеха да не засегнат никого. Заобиколена от непримирими воини и безкрайни битки, тя се принуди да се гържи мило, любезно и със самоналожено покорство. Никой не се досети как успя да потуши огъня в себе си и го превърна в пепел.

Бездната между родителите ѝ личеше най-много в хола. Над телевизора имаше два рафта с книги. На единия бяха книгите на баща ѝ – „Ататюрк: възраждането на нацията“ от лорд Кинрос, „Великата реч“ от самия Ататюрк, „Нещата, които не знаех, че обичам“ от Назъм Хикмет, „Престъпление и наказание“ от Достоевски, „Доктор Живаго“ от Борис Пастернак, сборник спомени на генерали и войници от Първата световна война и едно старо издание с разръфани от четене корици на „Рубаят“ от Омар Хаям.

Вторият рафт беше свършено друг свят. Години наред на него се мъдреха малки и големи разноцветни порцеланови кончета – понита, жребци и кобили със златни гриви и дъгообразни опашки подскачаха, галопираха и пасяха. Но те постепенно бяха изместени от книгите: „Хадитите“, съставителство на Ал-Бухари, „Дисциплиниране на душата“ от Ал-Газали, „Стъпка по стъпка – ръководство за молитви и молби в ис-

ляма“, „Истории на пророци“, „Наръчник на добрата съпруга мюсюлманка“, „Добродетелите на търпението и благодарността“, „Ислямско тълкуване на сънищата“. Десният ъгъл беше запазен за двете книги на Юзюмбаз ефенди: „Значимостта на непорочността в аморалния свят“ и „Шейтанът шепне в ухото ти“. Всяка нова книга избутваше кончетата към края на рафта като към ръб на опасна скала.

Словесният и емоционален потоп в дома им объркваше невинната Пери. От всичко чуто беше ясно, че Аллах е единственият. Но тя не разбираше как свещените религиозни проповеди на майка ѝ са същите тези, срещу които негодуваше баща ѝ. Изглеждаше невъзможно да принадлежат на един и същи Бог. Ако Господ беше един, как така гледаха на Него по два съвършено различни начина? Нали бяха свързани – ако не вече с брачно ложе, то поне с брачни халки?

Винаги нащрек, Пери беше отстъпчив и любезен свидетел на безмилостните вендети на родителите си и още в крехка възраст осъзна, че няма по-болезнена кавга от семейната и че няма по-болезнена семейна кавга от кавгата за Господ.

НОЖЪТ

Истанбул, 2016 г.

Само след миг забеляза децата с чантата. Просякинчетата изчезнаха светкавично, ала тя тичаше бързо и ги приближаваше. Не можеше да повярва на късмета си – ако това беше късмет. Улицата беше тясна, сумрачна, с високи каменни гувари. Пери едва си поемаше дъх, но не спираше.

Момичетата стояха до скитника, който беше взел фасата ѝ. Спря пред тях. До този момент нямаше време да се замисли, но ето че изведнъж се стъписа.

Мъжът се усмихна спокойно, сякаш я беше очаквал. Отблизо изглеждаше различен – слабите му скули бяха симетрични, а дълбоко в очите му светеше младежко пламъче. Ако не изглеждаше толкова окаяно, в него можеше да се долови дори осанка на денди. Той стискаше чантата пред скута си и я галеше като отдавна изгубена любовница.

– Чантата е моя! – намери сили да извика Пери, като преглътна буцата в гърлото си.

Скитникът щракна закопчалката, обърна чантата и изсипа съдържанието: ключове, червило, молив за очи, писалка, миниатюрно шишенце с парфюм, мобилен телефон, пакетче носни кърпи, слънчеви очила, четка за коса, тампон... И кожен портфейл. Мъжът го вдигна внимателно и извади пачка

банкноти, кредитни карти, дамска розова лична карта, шофьорска книжка и семейни снимки със скъпи спомени. Докато си подсвиркваше някаква весела, безгрижна мелодия като от музикална кутийка, той прибра парите и телефона. Тъкмо да хвърли портфейла, скитникът се загледа в полароидната снимка, която беше скрита в едно от отделенията. Стара реликва отпреди много години.

На снимката се виждаха мъж и три момичета. Професор със студентките си. Увити с шалове, палта и шапки, те стояха пред Бодлеанската библиотека в Оксфорд. Бяха се сгушили или заради студа, или по навик и така бяха увековечени в един от най-студените дни през онази далечна зима.

Мъжът вдигна глава и ѝ намигна, сякаш беше разпознал Оксфорд от някой филм или снимка във вестник. Или пък беше забелязал, че жената пред него е едно от момичетата на снимката. Напълняла и с бръчки, с по-къса и права коса, ала със същите, прикриващи тъга очи. Той захвърли полароидния спомен настрани.

Пери гледаше – само няколко секунди, не повече – как снимката лети във въздуха и след това се понесе към земята. Тя потрепери, сякаш снимката беше жива и щеше да я заболи.

Обзета от паника, тя ги заплаши, че всеки момент ще ѝ се притекат на помощ: полицията, жандармерията и съпругът ѝ. Размаха да покаже пръста с брачната си халка с горчивото съзнание, че момичето на снимката би ѝ се присмяло как парадира със семейното си положение, като че ли е някакъв амулет. Само че мъжът имаше достатъчно причини – а не само издайническото притеснение в гласа ѝ – да не ѝ вярва. Уличката беше пуста и сумрачна. Колко ли се беше отдалечила от главния път? Дочуваше колите, но шумът беше приглушен, сякаш идваше иззаг стена. Обзе я страх.

Скитникът не помръдна за един мъчителен момент. Беше толкова тихо, че Пери би чула дори крачетата на някоя

шмугнала се в близкия боклук мишка, която ровичка и тършува с разтуптяно, мъничко колкото шамфъстък сърце. Уличката беше далеч от царството на котките, далеч от границите на града, а в този миг и далеч от целия свят.

Съвсем спокойно мъжът извади от джоба си найлонова торбичка и изстиска в нея съдържанието на някаква тубичка. Наду торбичката и я оформи като малък балон. Усмихна се на творението си, сякаш беше издигнат стъклен глобус с перли и гуаманти вместо снежинки. Покри носа и устата си, вдиша един път, два пъти и още веднъж, по-бавно. Когато вдигна глава, очите му гледаха отнесено, хем беше там, хем го нямаше. От лепилото. Чак сега Пери забеляза, че бялото им беше прорязано с червени жилки, които приличаха на пукнатини в пресъхнала земя. Вътрешният глас ѝ казваше да се върне при дъщеря си и колата, но тя стоеше, сякаш лепилото беше стигнало до краката ѝ, прилепвайки я към мястото.

Скутникът подаде торбата на едно от момичетата, което от желание почти я изтръгна от ръцете му и вдиша шумно. Другото дете чакаше нетърпеливо и нервно реда си. Лепилото беше любимо забавление на просяците и малолетните проститутки. То беше вълшебното килимче, което ги понасяше като светлина, като перца над покриви, куполи и небостъргачи в далечна страна, без страх и повод за страх, без болка, затвори и сводници. Те оставаха в този рай колкото може по-дълго, лапаха златно грозде и гризяха сочни праскови. Далече от глада и студа преследваха човекоядци, присмиваха се на великани и пъхаха джиновете обратно в бутилката, от която се бяха измъкнали.

Като всички сладостни преживявания, и това си имаше цена. Лепилото разтваряше мембраната на мозъчните клетки, атакуваше нервната система, разрушаваше бъбреците и черния дроб и ги унищожаваше.

– Ще се обадя в полицията – изкрещя Пери по-високо, отколкото се налагаше. *Не биваше да казвам това*, помисли си тя и викна още по-високо: – Всъщност гъщеря ми вече им се обади. Ще дойдам всеки момент.

Скитникът се изправи, сякаш последвал невидим знак. Движенията му бяха бавни и спокойни. Може би искаше да ѝ даде малко време да си помисли или да ѝ покаже, че онова, което предстои да се случи, няма да е по негова вина.

Двете деца бяха изчезнали. Пери не беше забелязала нито кога, нито къде. Те изпълняваха заповедите на просяка. Той беше султанът на улицата, императорът на боклуците и помийните ями, на всичко нежелано и изоставено – великодушен колекционер. Не чертите, а спотаената му сила ѝ напомни за един човек от миналото, когото си мислеше, че е забравила, и когото беше обичала както никого друг досега.

Загледа се в полароидната снимка на земята. Тя беше една от малкото снимки от следването ѝ в Оксфорд и единствената с професор Азър. Не биваше в никакъв случай да я загуби.

В този миг забеляза, че носът на скитника кърви. Гъсти капки кръв капеха на гърдите му. Бяха яркочервени и приличаха на боя. Той се приближи, сякаш не забелязваше стичащата се кръв. Пери чу вик – собствения си вик, непознат за ушите ѝ, когато зърна блясък на метал и острие на нож.